

MARTA EN MARIA

Marta ergert zich over Maria

Het evangelie van vandaag wekt enig onbehagen. Marta is druk in de weer als gastvrouw. Ze krijgt ineens een heel gezelschap over de vloer, want Jezus reist niet alleen. Als een goede gast-vrouw moet ze hun toch iets voorzetten? Waarom blijft haar zus Maria zitten en helpt ze niet? We voelen ons een beetje gegeneerd wanneer de goede Marta ineens uit haar slof schiet, en we keuren het af dat zij over de band speelt: Heer, kan het U niet schelen dat mijn zus mij al het werk alleen laat doen? Zeg tegen haar dat zij mij moet helpen. Laat Marta zich direct tot haar zus wenden en niet tot haar gast! En we be-grijpen ook niet helemaal dat Jezus partij lijkt te kiezen voor Maria: Marta, Marta, je bent zo bezorgd en je maakt je druk over zoveel dingen. Er is maar één ding noodzakelijk. Maria heeft het juiste gekozen, en dat zal haar niet worden ontnomen.

Twee interpretaties van Marta en Maria

De tekst schuurt van alle kanten. Wat doen wij ermee? In het verleden heeft men Marta wel geïnterpreteerd als de verpersoonlijking van het actieve leven. Maria representeert dan het contemplatieve leven. Actie en contemplatie werden tegenover elkaar gezet. Bovendien werd een rangorde aangegeven: door contemplatie begeeft men zich in een geestelijke, hogere wereld, terwijl actie geschiedt in de lagere, stoffelijke wereld. Een dergelijke zienswijze is niet meer de onze, omdat we niet meer kunnen geloven in een onzichtbare wereld los van de zichtbare wereld waarin wij leven.

Men heeft bij de figuren van Marta en Maria ook gedacht aan de tegenstelling tussen het Oude en het Nieuwe Testament, de tegenstelling tussen synagoge en kerk. Marta staat dan voor degene die de gerechtigheid zoekt in de werken, in het onderhouden van de wet, terwijl Maria haar heil vindt in het geloof. Luther zegt in dit verband: Marta, jouw werk moet geminacht worden... Ik wil geen werk hebben dan het werk van Maria, dat is het geloof. Ook een dergelijke tegenstelling tussen de werken en het geloof, tussen het Oude en het Nieuwe Testament kunnen wij niet meer onderschrijven.

Het gelijk van Marta en Maria

Wanneer we een feministische exegese toepassen op dit verhaal, kunnen we beiden waarderen. Marta vervult de verzorgende taak die aan vrouwen werd toebedeeld. Maar zij schikt zich niet zomaar in haar lot en vindt dat ze het niet alleen hoeft te doen. Haar zus Maria heeft het lef zich te onttrekken aan de huishoudelijke en verzorgende taken die vanzelfsprekend aan vrouwen werden (en worden) toegedacht. Zij zit aan de voeten van de leraar, iets wat niet normaal was, want vrouwen mochten destijds niet deelnemen aan de onderrichting in de Tora. Beiden zijn dus tegendraadse figuren omdat ze ingaan tegen vanzelfsprekende rolverdelingen.

Kanttekeningen bij de houding van Marta

Toch kun je niet ontkennen dat Jezus kanttekeningen maakt bij de manier waarop Marta te werk gaat. Ik wil hier enkele punten naar voren halen. In de eerste plaats dit: de gastvrije ontvangst die zij Jezus en zijn gezelschap bereidt is een voor-beeld van naasten-liefde. Maar dienstbetoon wordt bedorven wanneer dit gepaard gaat met zelfbeklag en ergernis over anderen. Dan wordt dienstbetoon een last voor jou en een verwijt aan anderen.

In de tweede plaats vestig ik de aandacht op Jezus' woorden: Marta, Marta, je bent zo bezorgd en je maakt je druk over zoveel dingen. Er is maar één ding noodzakelijk. Bij Lucas treffen we meer van dit soort waarschuwingen aan. In de gelijkenis van het zaad horen we Jezus zeggen: Het zaad dat tussen de distels valt, dat zijn zij die wel geluisterd hebben, maar door zorgen en rijkdom en de genoegens van het leven worden ze gaandeweg verstikt, zodat ze geen vrucht dragen (Lc. 8:14). Verder lezen we bij Lucas hoe Jezus zijn hoorders voorhoudt dat ze moeten oppassen dat hun hart niet afgestompt raakt door de roes en de dronkenschap en de zorgen van het dagelijks leven (Lc. 21:3-4). De 'zorgen van het leven' worden in één adem genoemd met het overtollige, met rijkdom en roes. Er is iets mis wanneer 'de zorgen van het leven' het hart van de mens ontoegankelijk maken voor andere, noem het maar 'hogere' dingen. Zorgen is prima wanneer je er niet helemaal in opgaat, wanneer je ook nog tijd hebt voor andere dingen. Maria is bezig met dat andere, en Jezus wil haar dit niet beletten.

In de derde plaats wil ik erop wijzen dat gastvriendschap niet alleen maar hierin bestaat dat de gast eten en drinken krijgt voorgeschoteld, maar dat er ook naar hem geluisterd wordt. In het evangelie eert Marta Jezus door hem te bedienen, Maria eert hem door naar hem te luisteren.

In de vierde plaats wil ik een verbin-ding leggen met de eerste lezing, uit Genesis. Kan deze lezing een licht werpen op het evan-gelie van vandaag? In beide lezin-gen is sprake is van gast-vrijheid. In de ene lezing wordt deze geboden door Abra-ham, in de andere door Marta en Maria. In beide lezingen is ook sprake van iets dat de gasten te bieden heb-ben. In de lezing uit Genesis is het de belofte van een zoon, in de lezing uit Lucas zijn het de woor-den van Jezus.

Ten slotte merk ik op dat het evangelie van vandaag in samenhang moet worden gezien met de evangeliëlezing van afgelopen zondag. Deze begon met een formulering van de kern van de Wet: Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart... en uw naaste als uzelf (Lc. 10:27). Deze formulering werd door een Joodse wetgeleerde aangegeven en door Jezus van harte beaamd. Daarna volgde de parabel van de barmhartige Samaritaan als illustratie van het liefhebben van de naaste. Beide dingen zijn nodig: naast de liefde tot God de liefde tot de naaste. In de parabel van de barmhartige Samaritaan ligt het accent op de praktische liefde tot de naaste. In het evangelie van vandaag ligt het accent om zo te zeggen op de liefde tot God, het luisteren naar zijn woord, dat via Jezus tot ons komt. Maria en Marta symboliseren een tweepoligheid in onszelf. We kunnen beide polen – de liefde tot God en de liefde tot de naaste, de contemplatie en de actie - niet tegen elkaar uitspelen. De twee zussen hebben elkaar nodig: horen en handelen. Horen alleen is niet genoeg. Alleen maar handelen ook niet. Horen zet aan tot handelen en geeft er diepgang aan.

In het evangelie van afgelopen zondag, over de barmhartige Samaritaan, stond de praktische liefde tot de naaste centraal, een liefde die ook door Marta werd beoefend. In het evangelie van vandaag valt de nadruk op Maria als verpersoonlijking van de liefde tot God. Maar beide vormen van liefde hebben elkaar nodig en vormen een onverbreekelijke eenheid. Het evangelie roept ons op om ons niet alleen te vereenzelvigen met de luisterende Maria, maar ook met haar zorgzame zuster Marta en de barmhartige Samaritaan.